

Carienes dobīte dārzā

Savvaļas dzērveņu un melleņu radniecēs – šo ogu kultūršķirnes dārzos vairs nevienam īpaši nepārsteidz. Krietni retāk tiek dēstīti un kopti brūkleņu stādi. Taču arī šīm ogām selekcionētas diezgan daudzas šķirnes, daļa no tām – Latvijā. Pie brūkleņu dārziņa izveides iespējams ķerties jau agrī pavasarī, jo ogulājus var stādīt, tiklīdz atkususi zeme.

Augs ar ķeizarisku vēsturi

Par pirmo piemājas brūkleņdārzu īpašnieci biologi pavisam nopietni dēvē Krievijas carieni Katrīnu II. Tieši viņa, vēl dzīvodama Kurzemē, atzinusi brūklenes par vienu no augstmaņu gaumei tikamākajām piedevām medijumu gaļas ēdieniem, tāpēc savā vasaras dārzā Sanktpēterburgā vēlējusi ierīkot pirmos brūkleņu stādījumus.

Krievijas cariene tālajā 18. gadsimtā stādus savam brūkleņu dārzam sarūpējusi apkaimes mežos, bet diemžēl līdz mūsu dienām šo "dižciltīgo augu" tiešajiem pēctečiem nav bijis lemts izdzīvot. Brūkleņu kultivēšana ar jaunu sparū atsākusies pagājušā gadsimta 70. gados – jau ar toreizējās Ministru padomes rīkojumu. Ne tik sen atjaunoti arī Katrīnas II brūkleņu stādījumi, kuriem

mūsdienās izmantota holandiešu šķirne 'Koralla'. Varbūt tieši šis pavasaris ir īstais, lai ierādītu vietu kādam ķeizariskam brūkleņu pudurītim piemājas dārziņā?

Noder arī skaistumam

Brūklene (*Vaccinium vitis-idaea*) ir mūžzaļš pundurkrūms – tā lapas daba veidojusi tik izturīgas, ka augs zaļo arī ziemā, tāpēc stādījumi ir dekoratīvi.

Parasti brūklenes zied maijā vai jūnija sākumā baltrozā ziediem. Ziedķekaros, kas izvietoti zaru galos, uzplaukst 1–15 ziediņi. Tas ir laiks, kad brūkleņu stādījums īpaši jāsaudzē no salnām. Ogu ienākšanās laiks dažādām brūkleņu šķirnēm ir atšķirīgs – parasti no augusta vidus līdz septembrim. Ir arī kultūršķirnes, kas vienas sezonas laikā

zied divreiz un siltos rudenos septembra otrajā pusē arī ražo atkārtoti.

Lai stādījumu kopšana būtu ērta un brūklenes labi ražotu, tām jāie-

Padoms
Lai aukstajās naktīs ziediņi neciestu un tādējādi būtu nodrošināta laba raža, temperatūru pie augsnes virskārtas var normalizēt, uzstādot dārzā ūdens smidzināmo ierīci.

rāda atsevišķa dobīte saulainā vietā. Maksimāli pielaujamais noņojums brūkleņaudzē ir 50 procenti. Dobīte var atrasties arī mājas priekšā, jo mūžzaļie brūkleņu ceri veidos krāšņu, koši tumšzaļu klājienu, kas pavasarī nosēts ziediņiem, bet rudenī – sātām ogām.

Neļausim izplesties!

Brūkleņu sakņu sistēmas īpatnība: trīs četrus centimetrus zem zemes augs veido garus, ložņājošus sakneņus, uz kuriem ik pa posmam attīstās virszemes dzinumumi un veidojas meitasaugi. Šī iemesla dēļ brūklenes nav piemērotas stādīšanai vienkopus ar citiem augiem. Brūkleņu dobiti no nekontrolētas paplašināšanās vislabāk norobežot ar dārza celiņiem, bet ārpus ierādītās teritorijas stīgojošos sakneņus nokaplēt.

Lai brūklenājam tomēr būtu kur izvērsties, stādījumus parasti veido slejās (ar 30 centimetru atstarpī), kas divos trijos gados sakuplo, nosedzot dobi pilnībā.

Pirms brūkleņu stādīšanas augsne jāattīra no nezālēm un speciāli jāsagatavo.

Vislabāk brūkleņkrūmi jutīsies skābā vidē (pH 3,2 vai nedaudz vairāk), tāpēc augsne (gan mālaina, gan smilšaina) jāielabo ar kūdru. Vispiemērotākā šim nolūkam ir tīra frēzkūdra no Olaines vai Sedas purva (bez krīta un mikroelementu piemaisījumiem). To 10 centimetru biežā slānī uzklāj dobei un samaisa ar augsni. Augam patiks neliels zāgskaidu piemaisījums; tas augsni padarīs arī irdenāku. Optimālais brūkleņu dobes platums ir aptuveni metrs, bet attālums starp stādiem – 30 centimetri.

Lai brūkleņdobīte neprasītu papildu pūles ravējot, pēc iestādīšanas to nosedz ar tīru frēzkūdru, divus trīs centimetrus biezu zāgskaidu slāni vai vislabāk – ar priežu mizas mulču, kas nopērkama dārzkopības preču veikalos. Mulča ne tikai pasargās audzi no nezāļu vairošanās, bet arī irdinās augsni un aizkavēs ūdens iztvaikošanu.

Sacensās ar kartupeļiem

Augšanas laikā vislielākos postījumus brūklenēm var radīt sēnišu slimība *Exobasidium vaccini*, ko var pazīt pēc baltas, pūkainas apsarmes, uzbriedušām lapām un izmaiņām lapu krāsas (baltas vai sārtas). Cīnīties pret to varam, bojātos dzinumus izgriežot, jo slimība ir lipīga un var izplatīties pa visu dobi.

Kad brūkleņaudze sasniegusi astoņu deviņu gadu vecumu, atjaunosim to, nogriežot vecos dzinumus divu trīs centimetru augstumā.

Audzē atjaunosies un ar pilnu sparu atkal sāks ražot pēc diviem trim gadiem.

Ja brūklenes dobē jūtas labi, ogu raža trešajā gadā var sasniegt pat 4 kg/m². Interesanti salīdzināt, ja šo ražību pārvērs lielākos skaitļos – no

▲ 'Salaspils Ražīgās' pirmā ziedēšana.

▲ 'Salaspils Ražīgās' pirmā ogu raža.

▲ 'Erntekrone'.

▲ 'Koralla' otrā raža.

hektāra iespējams novākt 40 tonnas brūkleņu, savukārt padomju laika kartupeļu rekordraža bijusi 39 tonnas no hektāra.

Šķirņu un stādu izvēle

Nacionālajā botāniskajā dārzā Salaspilī pieejamas aptuveni 20 brūkleņu šķirnes, daudzas no tām turpat selekcionētas.

Kā vizitīvgākās un piemērotākās stādīšanai mazdārziņos speciālisti iesaka šķirnes 'Koralla' (radīta Hollandē, augstums 15–24 cm, ogas gaiši vai tumši sarkanās, bagātīga otrā ziedēšana), 'Jūlija' (selekcionēta Salaspilī, 12–15 cm augsta, tumši sarkanām ogām, ražīga, īpaši izturīga pret *Exobasidium vaccini*), 'Rubina Lāse' (selekcionēta Salas-

pilī, 15–20 cm augsti pundurkrūmi, dekoratīvām rubinsarkanām pilienveida ogām), 'Salaspils Ražīgā' (selekcionēta Salaspilī, augstums 15–20 cm, tumši sarkanām ogām, ražīga), 'Erntekrone' (radīta Vācijā, tur ļoti pieprasīta un godalgota vairākās izstādēs, 13–15 cm augsta, tumši sarkanām lielām ogām, bagātīga otrā ziedēšana). ●